

AZ ELSŐ VILÁGHÁBORÚ

1. Okok:

- A fejlődésben **felzárkózó államok** (Németország, OMM, Japán) **gyarmatszerző igényei**
- a **Balkánon** a nemzeti államok kérdésének megoldatlansága (nem etnikai határok vannak)
- a **német-francia ellentét** is hozzájárul a világháború kirobbanásához

2. A szövetségi rendszerek kialakulása, erőviszonyok: előnyök és hátrányok:

a) 1882: a **központi hatalmak** szövetsége Németország, az Osztrák-Magyar Monarchia és Olaszország részéről (nevük **Európán belüli központi fekvésükből** ered).

- **összefüggően** helyezkednek el ⇒ könnyebb a csapatok mozgatása, részben ezért szárazföldi hadseregük jóval ütőképesebb
- **nincsenek gyarmataik**, ezért nem rendelkeznek számottevő tartalékokkal.
- Franciaország és Oroszország között helyezkednek el, ezért előreláthatólag **többfrontos háborút kell vívniuk**, ami a könnyebb legyőzhetőségüket jelenti.

b) Franciaország, Oroszország és Anglia 1907-ben köti meg az **antant szövetségét**. (a név az „**antant cordiale**” = **szívélyes megegyezés kifejezésből** ered)

- **óriási gyarmatbirodalom** ⇒ szinte kimeríthetetlen tartalékokat jelent
- a gyarmataik védelme érdekében igen komoly **hadiflottával** rendelkeznek
- nagy **pénzügyi tartalékok** ⇒ az Egyesült Államok Angliát támogatja
- hátrányai a **szétszórt fekvés** és a **fejletlen orosz gazdaság**.

3. Haditervek:

A németek tisztában vannak előnyeikkel és hátrányaikkal, ennek megfelelően dolgozzák ki már 1905-re a **Schlieffen-féle haditervüket**:

⇒ lerohanják Belgiumot, és rajta keresztül Franciaországba nyomulnak, ahol legyőzik az egyesített angol-francia seregeket.

⇒ eközben a Monarchia lerohanja Szerbiát

⇒ ezután a két hadsereg egyesül és együttesen vonulnak Oroszország ellen, ami rosszabbul felszerelt és nehezebben mozgatható hadsereggel rendelkezik

Villámháborúról van szó, amelyben külön-külön győznék le az ellenséget.

4. A háború ürügye és kitörése:

Az Osztrák-Magyar Monarchia csapatai 1914 nyarán Boszniában gyakorlatoznak. A hadgyakorlat megtekintésére **Szarajevóba utazik Ferenc Ferdinánd** és a felesége, akik június 28-án merénylet áldozatai lettek: **Gavrilo Princip** egy szerb nacionalista anarchista meggyilkolja őket.

A **Monarchia hadat üzen Szerbiának** ⇒ szövetségeseit senki sem hagyhatja cserben, gyakorlatilag **mindenki mindenkinek hadat üzen** ⇒ ezzel kitör az első világháború.

5. A háború jellege:

- **évekig elhúzódó**, szokatlanul új stílusú **állóháború**: **lövészárkok mentén** hónapokig áll a front előretörés nélkül
- szerepet játszanak az új **technikai találmányok**:
pl. harci gáz (németek), tank (angolok)

6. Hadiesemények:

1914: Villámháború helyett állóháború

- **Nyugati front**: augusztusban német támadás Belgium, majd Franciaország ellen, a cél Párizs elfoglalása ⇒ az antantcsapatok ellentámadása a Marne folyónál ⇒ állóháború alakul ki
- **Keleti front**: az orosz mozgósítás gyorsabb volt a vártnál, ezért a németeknek **többfrontos háborút** kell vívniuk.
augusztus: Hindenburg győzelme Tannenbergnél, majd német győzelem a Mazur-tavaknál is
Augusztus vége: Az oroszoké Kelet-Galícia, a Monarchia ide összpontosítja az erőit
- **Balkáni front**: a **Monarchia nem tudja elfoglalni Szerbiát, ezért szintén állóháború.**
- Európán kívüli harcok: októberben **Törökország belép** a központi hatalmak oldalán ⇒ A Boszporusznál és a Dardanelláknál elzárják Oroszországot a szövetségeseitől

Az 1914. évi hadműveletek a német vezetés **villámháborús tervének kudarcát** hozták. Jelentős győzelmet egyik fronton sikerült sem elérniük.

1915: A központi hatalmak sikerei

- Május: **Olaszország** belép a háborúba az antant oldalán, a **Doberdói-fennsíkon** keresztül. A Monarchia az **Isonzó** folyónál megállította az olasz támadást súlyos veszteségek árán.
- Május: **Gorlicénél áttörték az orosz frontot**, jelentős területeket foglaltak el.
- Szeptember: **Bulgária belép** a központi hatalmak oldalán: Bulgária és a Monarchia együttes erővel **legyőzik Szerbiát.**

Valahol Oroszországban

Gázálarcos katonák

A keleti fronton elért sikerek ellenére 1915-ben a **harc eldöntetlen maradt**, ez növelte az antant esélyeit.

1916: Véres állóháborúk

- Február: "**verduni vérszivattyú**": Verdun erődjének véres ostroma. Júniustól a Somme folyónál az antant feltartóztatja a német hadsereget., majd ellentámadás.
- Május: Az **Isonzó-folyónál a Monarchia sikerei**, Olaszország összeomlik.
- Május-június: **Jütland partjainál kiegyenlített tengeri csatát** vívtak a német és az angol erők.
- Június: **Bruszilov-offenzíva** a keleti fronton, Galíciában. A támadást a német-osztrák-magyar erők visszaverik.
- Augusztus: A **román hadsereg betör Erdélybe**, ezzel Románia megtámadta a Monarchiát. December: A Monarchia seregei német **segítséggel visszaverték a román támadást**, majd elfoglalták Bukarestet.

1916-ban a nagy áttörés nem sikerült Németországnak. 1916 végén a központi hatalmak békeajánlattal fordultak az antanthoz, amit az elutasított.

Lövészárok felülről...

...és alulról

1917: Az USA belépése ⇒ az antant fölénye

- **Február 1.:** A németek meghirdették a **korlátlan tengeralattjáró-háborút**.
- **Április:** Az **USA belép** a háborúba az antant oldalán.
Indokai: 1. a Lusitania elsüllyesztése 1915-ben,
2. pénzügyi és gazdasági kötődés Angliához
- **Február:** Oroszországban megdöntik a cárizmust Pétervárott. A **Kerenszkij-kormány** kerül hatalomra, ők folytatni akarják a háborút.
- **Július:** A **Kerenszkij-offenzíva**, az orosz kormány által indított támadás sikertelen maradt.
- **Október:** Bolsevik hatalomátvétel ⇒ béketárgyalások kezdődtek Oroszország és a központi hatalmak között.

1918: Az antant győzelme

- Január: Wilson kihirdette **14 pontos demokratikus, igazságra törekvő béketervét** (pl. benne volt a **nemzeti önrendelkezés joga** ⇒ ha érvényesül, Magyarország kisebb területi veszteséget szenvedett volna).

- Március 3.: Oroszország aláírja a **breszt-litovszki békét**.
- A 2. marnei csatában az antant seregei ismét visszaverték a támadást.
- Július-augusztus: Az **amerikai csapatok támadását követően végleg összeomlott a német hadsereg**.
- Augusztus 8.: A német hadsereg **fekete napja Amiens-nél** (súlyos vereség)
- Szeptember-november folyamán a **központi hatalmak** (Törökország, Bulgária, OMM, Németország) **kapitulálnak**

6. A háborút lezáró békék

a) európai háború: párizs környéki békék (1919-20):

- Németország – Versailles
- Ausztria – Saint-Germain
- Bulgária – Neully
- Magyarország – Trianon
- Törökország – Sevres

b) Európán kívüli háború: **washingtoni békerendszer** (1921-22)

A 4 nagy: az 1919 januárjában kezdődött békekonferencia irányítása **Clemenceau** francia miniszterelnök, valamint **Wilson**, az USA elnöke és **David Lloyd George** brit miniszterelnök kezében volt. A negyedik győztes Olaszország képviselője, **Orlando** hamar kiszorult.

W. Wilson
(USA)

D. Lloyd George
(Anglia)

G. B. Clemenceau
(Franciaország)

V. Orlando
(Olaszország)

A békék jellege és következményei:

„Ez nem béke, csupán fegyverszünet 20 évre!” – írta egy tudósító újságíró, Foch francia marsall szavai alapján.

- Igazságtalan, gátlástalan, a veszteseket **megalázó békék**, érvényesül a francia revansvágy
- **Nem teljesültek Wilson demokratikus elvei**
- Óriási összegű hadisarc **jóvátétel** néven
- Jelentős **területi elcsatolások** (főként Magyarország és Németország rovására)
- teljesen **új hatalmi helyzet alakult** ki: kiesett a nagyhatalmak sorából Oroszország, valamint a három vesztes: Ausztria - Magyarország és Németország, Törökország.
- **Új államok jelentek meg** a térképen: szétesett az OMM, megcsonkult Németország, helyette létrejött Lengyelország, Csehszlovákia, Szerb – Horvát – Szlovén Királyság (1929-től Jugoszlávia), Magyarország

A békék igazságtalansága gerjeszti a vesztesek visszavágás iránti vágyát, és egyenes úton vezet a II. világháborúhoz.